

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Volano g. 2, 01124 Vilnius, tel. (8 5) 219 1225/219 1152, el. p. smmin@smsm.lt, <https://smsm.lrv.lt>.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603091.
Atsisk. sąsk. LT30 7300 0100 0245 7205 „Swedbank“, AB, kodas 73000

Mokyklų vadovams
Lietuvos pedagogų asociacijų
vadovų tarybai

2023- - Nr.
I

DĖL UGDYMO TURINIO ĮGYVENDINIMO

Pastaruoju metu viešojoje erdvėje dažnai išsakomos mokytojų ir vadovų abejonės ir nerimas dėl atnaujinto ugdymo turinio įgyvendinimo. Norėtume pakomentuoti kelis daugiausiai dėmesio sulaukusius atnaujinto ugdymo turinio įgyvendinimo aspektus, kurie galimai kyla iš nežinojimo arba savitai interpretuojamų bendrųjų programų nuostatų.

Kompetencijų ugdymas ir vertinimas. Atnaujintame ugdymo turinyje ugdymo rezultatai apibrėžiami kaip mokinių išugdytos kompetencijos. Atkreipiame dėmesį, kad kompetencijos samprata, lyginant su 2008 m. bendrosiose programose aprašyta, pasikeitė, kompetencijos neskirstomos į bendrąsias ir dalykines. Kompetencija suprantama kaip žmogaus potencialas, kuris apima žinias, gebėjimus, patirtis, vertybes, nuostatas. Kompetencijos ugdomos per visų dalykų pamokas. Kiekvienas dalykas yra natūraliai labiau susijęs su viena ar kita kompetencija, jos sandu, pavyzdžiui, matematika su kritiniu mąstymu, literatūra ir istorija su kultūrine kompetencija, tačiau ir visi kiti dalykai turi ugdyti šias ir kitas kompetencijas. Kiekvieno dalyko mokytojai prisideda prie kompetencijų ugdymo parinkdami mokymosi turinį, mokymosi būdus ir metodikas, organizuodami mokymosi veiklas, teikdami grįžtamąjį ryšį ir kurdami pozityvius santykius su mokiniais ir padėdami jiems susidraugauti su bendramoksliais.

Kyla daug interpretacijų dėl kompetencijų vertinimo. Norime pabrėžti, kad kompetencijų negalima ir neįmanoma vertinti izoliuotai nuo mokomojo dalyko, nes kompetencijos atsiskleidžia per mokinių demonstruojamus gebėjimus, žinias ir nuostatas mokantis įvairių dalykų. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ministerija) nereikalauja ir neskatina vertinti mokinių kompetencijų atskirtų nuo dalyko – nei pažymiais, nei kitomis formomis. Vertinant mokinių bet kurio mokomojo dalyko pasiekimus vertinamos kompetencijos, nes kompetencijos ir yra pasiekimai, kurie ugdomi mokomuoju dalyku.

Norime atkreipti dėmesį, kad pasiekimų vertinimas pamokoje turi keistis iš esmės formuojamojo vertinimo naudai. Formuojamojo vertinimo esmė yra ne įvertinti tam, kad būtų parašytas pažymys, bet tam, kad būtų aišku, ko mokiniai nemoka ir jiems būtų suteiktas grįžtamasis ryšys ir pagalba, kurie padėtų jiems užpildyti spragas. Formuojamasis vertinimas neapima pažymių, lygių, kitų simbolių, kurie vėliau galėtų virsti sukaupto apibendrinamojo ar kaupiamojo vertinimo dalimi; taip pat formuojamasis vertinimas nereikalauja rašyti formalių komentarų, kurie mokiniui neteikia jokios mokymuisi reikalingos pagalbos. Visi komentarai, kurie gali būti teikiami žodžiu ir raštu, turėtų būti susiję su konkrečia mokinių tuo metu atliekama užduotimi, būti patariamojo

pubūdžio ir nukreipti mokinius darbo tobulinimo link. Apie kompetencijų ugdymą galima daugiau skaityti bendrųjų programų įvade ir konkrečių dalykų metodinėse rekomendacijose.

Šiuo metu ministerija yra subūrusi darbo grupę, kuri rengia Pasiekimų vertinimo ir rezultatų panaudojimo aprašą. Visos mokyklos bus supažindintos su aprašo projektu.

Ugdymo proceso planavimas. Pagrindinis planavimo tikslas yra sudaryti nuoseklią, dalyko logika grįstą, atliepiančią mokinių kognityvinių funkcijų raidą mokymo ir mokymosi veiklų seką apibrėžtam laikotarpiui, kuri padėtų mokiniams suprasti numatytas sąvokas, idėjas, reiškinius, įgyti reikiamų žinių, išmokti ir įgusti jas taikyti praktiškai.

Planavimą reikėtų suvokti kaip tam tikrus procesus, padedančius mokytojams pasiruošti sėkmingam ugdymo procesui ir gerai pamokai. Planuojant ilgesnio laikotarpio (pusmečio, metų) ugdymo eigą šie procesai apima:

- susipažinimą su turima informacija apie klasės ar grupės mokinių pasiekimus ir kita turima informacija apie mokinius;
- bendrųjų programų reikalavimų ir pasiekimų lygių konkrečiai klasei analizę;
- mokymosi turinio, numatyto bendrosiose programose, įvertinimą atsižvelgiant į numanomą mokinių pasiekimų lygį;
- įvairių mokymosi šaltinių tinkamumo programoje numatytiems tikslams pasiekti parinkimą, mokykloje esančių mokymosi šaltinių peržiūrą ir tinkamumo įvertinimą bei trūkstamų šaltinių paiešką (bendrųjų programų įgyvendinimo rekomendacijose ir kt.);
- preliminarių ugdymo organizavimo formų numatymą (pvz., kai planuojama, kad mokiniai atliks praktinius darbus, tyrimus, projektus, arba kai planuojama, kad dalis ugdymo proceso bus organizuojama ne mokykloje arba nuotoliniu būdu ir pan. Tokiu atveju reikėtų numatyti preliminaras skirtingų veiklų proporcijas, laiką, trukmę, kokių papildomų resursų reikės, kokią dalį mokiniai atliks savarankiškai, kaip bus užtikrinta pagalba mokantis ir pan.);
- poreikių ir galimybių organizuoti dalį proceso integruotu būdu su kitų dalykų mokytojais įvertinimą, preliminarų susitarimą su kitais mokytojais dėl integruotų temų, veiklų, jų apimties ir formų; laisvai pasirenkamo turinio pradiniam ir pagrindiniam ugdyme (iki 30 proc.) panaudojimo alternatyvas (atkreiptinas dėmesys, kad visas mokymo(si) laikas skiriamas bendrosiose programose apibrėžtiems pasiekimams ugdyti); galimų veiklų ar papildomų temų numatymą;
- vertinimo formų parinkimą atsižvelgiant į keliamus ugdymo tikslus, mokytojų atliekamo apibendrinamojo vertinimo regularumą, formą, rezultatų aptarimo formas.

Būtina pabrėžti, kad planas yra tik planas, todėl prireikus gali būti keičiamas, tikslinamas ir pildomas. Plano tikslas – padėti mokytojui numatyti galimą mokinių mokymosi trajektoriją, tačiau jei aplinkybės reikalauja, mokytojai gali nukrypti nuo pirminio plano ir jį koreguoti pagal konkrečios klasės poreikius ir situaciją.

Ministerija nėra nustačiusi jokių reikalavimų ilgalaikiams planams. Skirtingais dalykais siekiama įvairių ugdymo tikslų, skirtingi dalykai turi savo mokymosi turinio pateikimo logiką ir seką bei organizuoja įvairias veiklas ugdymo rezultatams pasiekti, tai, kas tinka vienam dalykui, nebūtinai tinka kitam. Nacionalinė švietimo agentūra parengė bendrųjų programų įgyvendinimo rekomendacijas, kuriose yra skirtingų dalykų ilgalaikių planų pavyzdžių, kuriuos galima rasti čia: <https://www.emokykla.lt/bendrasis/bendrosios-programos/atnaujintos-bendrosios-programos>.

Norime pabrėžti, kad mokytojai patys turėtų apsispręsti dėl jiems patogios plano formos. Mokyklose galėtų būti susitarta dėl rekomenduojamos plano formos, paliekant erdvės mokytojams pasikoreguoti ir prisitaikyti plano formą pagal dalyko specifiką.

Pamokos planavimo nauda pasireiškia tuo, kad vesdamas pamoką mokytojas gali skirti visą savo laiką ir dėmesį mokiniams, užuot galvojęs, ką jis ir jo mokiniai veiks po akimirkos. Pamokos planavimas neturėtų būti tapatinamas su formaliu pamokos tikslų užrašymu ir formų užpildymu. Svarbu, kad į pamoką mokytojai ateitų žinodami, kokių tikslų jie siekia ir kaip jie panaudos visą pamokos laiką, kad tų tikslų pasiektų.

Pamokai planuoti iš esmės gali būti pritaikomi anksčiau išvardinti aspektai, tačiau mokytojų dėmesio centre yra siauresni ugdymo tikslai, kuriems pasiekti per apibrėžtą pamokos laiką mokytojai turi:

- įvertinti konkrečių mokinių mokymosi situaciją, ar pakanka įrodymų, kad jie suprastų ankstesnę temą ir gali mokytis toliau;
- suplanuoti konkrečias mokymo strategijas, kurias jie taikys pristatydami naują mokymosi turinį ar kartodami ankstesnes temas ir įtvirtindami mokinių žinias ir gebėjimus;
- mokinių mokymosi veiklas, kurios padės mokiniams išmokti numatytą mokymosi turinį;
- kaip mokymosi procese bus tikrinama, kaip mokiniai suprato, kokie mokinių veiklos požymiai padės mokytojams suprasti, kad mokiniai išmoko ir jie gali mokytis toliau;
- kokia forma ir kada pamokoje mokytojai teiks grįžtamąjį ryšį mokiniams, kuris padės mokiniams suprasti, ką jie atliko gerai ir kur dar turės padirbėti;
- numatyti, kur mokiniams gali kilti sunkumų, ir pasiruošti papildomų užduočių sudėtingesnėms temoms;
- numatyti papildomų užduočių įvairių poreikių mokiniams, kad jie nenuobodžiautų, nes per lengva, arba nesijaustų beviltiškai, kad nieko nesugeba.

Nacionalinė švietimo agentūra yra parengusi įvairių pamokų planų pavyzdžių, kuriuos mokytojai gali rasti šiuo adresu: <https://www.emokykla.lt/bendrasis/bendrosios-programos/atnaujintos-bendrosios-programos>.

Planavimas yra mokytojų ir visos mokyklos darbo dalis ir jis reikalauja gebėjimo prognozuoti, kaip mokiniams seksis mokytis trumpesniu arba ilgesniu laikotarpiu, ir priimti sprendimus, remiantis numanoma prognoze.

Taip pat norime atkreipti dėmesį, kad šiuo metu neplanuojama keisti bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo metodikos. Tačiau ateity minima metodika gali būti koreguojama atsižvelgiant į poreikį ją pritaikyti atnaujinto ugdymo turinio nuostatomis. Ministerija informuos švietimo bendruomenę, kai šis procesas bus pradėtas.

Susitikimuose su švietimo bendruomenėmis pastebėjome, kad kyla klausimų dėl Gyvenimo įgūdžių bendrosios programos įgyvendinimo pradžios. Norėtume užtvirtinti, kad Gyvenimo įgūdžių bendroji programa pradedama įgyvendinti nelyginėse klasėse nuo 2023 m. rugsėjo 1 d., o nuo 2024 m. rugsėjo mėn. ši programa įgyvendinama visose pradinio ir pagrindinio ugdymo programos klasėse.

Švietimo, mokslo ir sporto viceministrė

Agnė Kudarauskienė